

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

פרסומאי שרכב ע"ג טיזר של אחר

תיק ממונות מס' 2167-עג

(מהד' ט אדר)

נושא הדיון

משרד פרסום א' תובע את משרד פרסום ב' על פרסום מודעות לחברה ג' שהיא חברת ליסינג למכוניות (מכירת מכוניות בתשלומים ללא מזומן), באופן שגונב את דעת הציבור כאילו הן מודעות המשך למודעות "טיזר" (שאין בהן פירוט המוצר והחברה, רק הפנייה למודעות המשך שבהן יפורט המוצר, כדי שהציבור יסתקרן ויגלה התענינות בהמשך) אותן פרסם א' במשך כמה שבועות, ולפני שהגיע מועד פרסום המודעות המפורטות, שבהן נקרא הציבור לצרוך מכוניות בליסינג מחברה ד', הקדים אותו ב' ופרסם את המודעות שלו הדומות בצורה ובצבע למודעות הטיזר, בעבור חברה ג'. טוען א' שבכך הזיק ב' גם לו וגם לד', משום שנמצא שהפרסום הטיזר שלו עבור ד' ירד לטמיון, ואין עוד טעם בהמשך פרסום המודעות שלו לד'. בנוסף, הוא תובע תשלום עבור גניבת צורת הביטוי של המודעות בצבע ובצורה אותו יצר א', ויש לו בזה זכויות יוצרים.

כסעד זמני תובע א' לצוות על ב' שלא לפרסם את המודעות שלו על ג'.

פסק דין לצו מניעה

בית הדין קבל את הבקשה לצו מניעה.

(-) שמואל חיים דומב

(-) יהושע ווייס

(-) אברהם דוב לוין, אב"ד

השאלות לדיון

א. גניבת דעת הציבור שגורמת נזק לאחרים.

ב. זכויות יוצרים על צורת ביטוי במודעות פרסום.

ג. מקורות ההלכה להוצאת צוי מניעה.

תשובה

א. כתב הרמז"ס דעות פ"ב ה"ו עפ"י חולין נד א: אסור לגנוב דעת הצריות ואפילו דעת הנכרי. כילד, לא ימכור לנכרי צער נבילה במקום צער שחטה וכו' ואפילו מלה אחת של פתוי ושל גניבת דעת אסור, אלא שפת אמת ורוח נכון ולב טהור מכל עמל והוות. ובש"ע סי' רכח סעי' ו: אסור לרמות בני אדם במקח וממכר או לגנוב דעתם, כגון אם יש מוס במקחו לריח להודיעו ללוקח. וכתב הסמ"ע ס"ק ז, פירוש, אע"פ שאין בו אונאת ממון, מ"מ הו"ל להודיעו, והוא דומה לגניבת דעת דאסור אע"פ שאין בו חסרון ממון. ע"כ. ועיי' שו"ת הרדב"ז ח"ה סי' אלף תרלה דמי שעושה דברים זרים על דרך תחבולה או מהירות או קלות ידים וכיו"צ שנראה כאילו אחז את העינים והוא לא אחז אותם, ה"ז גונב דעת הצריות. בתוספתא ב"ק פ"ג ה"ג שנינו: שלושה גנבים הם גדול שכולן גונב דעת הצריות.

וכשיש בגניבת הדעת נזק לאחרים, כתב בשו"ת דברי מלכאל ח"ג סי' קנז שיש לחייבו על ההולאות שהיו לאחרים ועתה אין להם כל תועלת, וזה מדין זה נהנה וזה חסר (ועיי' פס"ד ירושלים כרך ז עמ' שמו), אך לא על מניעת הרווח שמכאן ולהנא, ועיי' "משפטיך ליעקב" ח"ג סי' א, ופתח"ח גניצה ואונאה פ"ח הערה ה.

ולהבדיל, ראה חוק עוולות מסחריות התשנ"ט-1999 סעיפים 1-2, ו"הפרקליט" לה חוזרות ז וג.

ב. ביסוד הצעות של אדם על המלאה שחידש, כתב בחי' הגרש"ש לב"ק סי' א אות א בענין חיוב צור, וז"ל: חייבתו התורה על מה שהמזיק שלו הזיק ומה שהצור שלו זה צא לו ע"י כריה ופתיחה, היינו שהוא הכין את המזיק וע"י זה נקרא בעלים עליה כמו שדדצרים שנוגעים לזכות אדם מוסכם עפ"י דיני התורה ודיני העמים שכל מי שממלא דבר חדש בעולם הוא הבעלים עליה לכל דבר זכות כמו כן קראה התורה לאיש המכין תקלה בשם בעל הצור ובעל האש וחייבה צניזקין את בעל המזיק. עכ"ל. ובחי' הגרש"ש לגיטין סי' ד הוסיף וכתב דאם המלאה צפועל כלי וחפץ ע"י חכמתו, דהכלי כמו שהוא הוא דבר חדש, אז מלאותו שייך לממלא הדבר. ע"כ.

ואחמור"ר זל"ל - תלמידו המובהק של מרן הגרש"ש - הרחיב בענין זה בפס"ד ירושלים כרך ג עמ' נג, וז"ל: גרסי' ב"ק מט ז אמר רבה בצור צרה"ר כו"ע לא פליגי דמיחייב, מ"ט אמר קרא כי יפתח וכי יכרה אם על הפתיחה חייב על כרייה לא כ"ש, אלא שעל עסקי פתיחה ועל עסקי כרייה צאה לו וכו'. ורצ יוסף אמר בצור צרה"ר כו"ע לא פליגי דמיחייב, מ"ט בעל הצור אמר רחמנא בצור דאית ליי בעלים עסקינן, כי פליגי בצור צרה"ר ר' ישמעאל סבר צור צרה"ר נמי חייב דכתיב כי יפתח וכי יכרה אם על

פתיחה חייב על כרייה לא כ"ש, אלא שעל עסקי פתיחה ועל עסקי כרייה צאה לו וכו'. ע"כ.

והנה לרצה אליצא דכו"ע, ולרצ יוסף אליצא דר' ישמעאל, למה חייב צור צרה"ר, הא בתורה כתיב צעל הצור וצרה"ר לאו צעל הצור הוא החופר, וע"כ ציאור על עסקי פתיחה ועל עסקי כרייה צאה לו דכיון דהחופר המליא דבר חדש שלא היה מקודם הוא נקרא צעלים של ההמלאה, ואמרה תורה דצעל הצור ישלם דצעלים של המזיק לריך לשלם.

ושם נא א מאי רבי ומאי רצון דתנאי, אחד החופר צור תשעה וצא אחר והשלימה לעשרה האחרון חייב, רבי אומר אחר אחרון למיתה ואחר שניהם לניזקין. ובתוד"ה האחרון חייב, דוקא הוא צעיל שחידש מיתה שלא היה מתחלק, אבל ראשון ח' וזה ט' כולם חייבין בניזקין כמו זה י' וזה עשרים. ע"כ. מצאנו אליצא דרצון אס הכנים חידוש צור למיתה אין החידוש מטמא דוקא על מה שהתחדש אלא הוא נקרא צעל הצור גם על ניזקין, כלומר על הט' טפחים שנכרה ע"י הראשון, ולכן סברי רצון דגם על ניזקין השני חייב ולא הראשון, דהשני נקרא צעל הצור כיון שהוא חידש דבר שלא היה מקודם, וזה נלמד מדכתיב והמת יהי' לו ההוא דקעציד מיתה, וציאור מה שכתוב בתורה צעל הצור ישלם מי נקרא צעל הצור, ההוא דקעציד מיתה. וכן פסק בשו"ע חו"מ סי' תו בהגהת הרמ"א כרצון. ע"כ הלריך לענינו צפס"ד כרך ג שס.

וצפס"ד ירושלים כרך ז עמ' קמח הוסיף אמו"ר ז"ל וכתב: וצטענת האדריכל שראובן חייב לשלם לו עבור השימוש שעשה בתכנית העבודה שעשה, כיון שתכנית העבודה היא של האדריכל, הנה אמרה תורה כי יכרה איש צור או כי יפתח איש צור צעל הצור ישלם, התורה קראה לכורה או לפותח צעל הצור אפילו שזה הצור היה צרה"ר ולא שייך שהוא צעלים צקנין שקנה את הצור, אלא אמרה תורה כל דבר שכן אדם מחדש הוא צעל הדבר המחודש, אבל אין לו שום קנינים דדבר לענין זכויות של ממון. ובהסכמה של הגאון מה"י יוסף דוב בער סאלאוויצקי הרב דצריסק על הדפסת ל"ח שבת עירוצין כתב דין השאר וז"ל: ואשר מפקפק כבודו אולי אחר הדפיסו ויגמור מלאכתו יצא אחד מנכדי הגאון המחבר ז"ל ויתבע מכבודו חלק צעסקו, לדעתי אין לו להפחד מזה עפ"י ד"ת ולא מלאתי שום מקום לתביעה כזו וכו'. עכ"ל. ע"כ. ועי' להלן אות צ' מהנחל ילחק.

שוב היה מעשה צממליא מכונת מיקסר שתבע את חצירו שהמליא המלאה חדשה של הרכבת צלנדר על גבי המיקסר, וטען ממליא המיקסר שלולי ההמלאה שלו לא היה השני יכול להמליא את ההרכבה של הצלנדר, וממילא הכל שלו, ופסק אמו"ר ז"ל שהם שניהם שותפים בהמלאה של הרכבת הצלנדר, והקישו בצברא להגמ' צצ"ק נא א אחד החופר צור עשרה וצא אחר והשלימו לעשרים וכו' כולן חייבין, ובתוס' שם ד"ה צור כתבו דה"ה לאחד עשר, והקשה רעק"א שם מתוס' לעיל י צ דצהלים ל"א פטור, והסביר אמו"ר ז"ל דהיסוד הוא דחיוצ השני צהצור הוא משום שנעשה שותף צלירת המזיק, והחיוצ הוא שילר דבר חדש שלא היה צעולם לפניו שעל ידי זה נחשב לצעלים, ולכן אס התוספת שלו צטלה

קרקע מלך הילירה שבה, משום שאינה חשובה כלפיה, הוא פטור, אך אם יש בה חשיבות של ילירה עלמה נחשב כשותף להראשון. עכ"ד.

דיל, ראה ע"א 98\315 על זכות יורשים של רעיון העומד מאחורי הציטוי המוגן.

תב הרא"ש צ"ק פ"ק סי' ה: וכן מלאתי בשם הגאון ז"ל כתוב: דתקנתא דרצנן הוא, צאינש דמפסידה, משום השבת אצידה. ולי נראה דלא לריכנא לתקנתא דרצנן אלא דין גמור הוא, שחייב אדם להלילן מיד עושקו בכל טלדקי דמלי למיעבד. וכ"כ בשו"ת הרא"ש כלל ז' סי' ד. וכתב בשו"ת מהרש"ך ח"ג ח' שדן בשאלה אם כל בית דין ראשי לעכב או רק צי"ד מוחזק ומומחה, עפ"י מש"כ צמ"מ מלוה ולוה ה"ד שהדיין יש לו לחתוך הדין לפי האמת אפילו חוץ מן הדין, שאין בכל צי"ד כח צזה אלא"כ הוא חשוב ומוחזק בחכמה וחסידות, ומסיק המהרש"ך דמ"מ האמת הוא שכל דיין או בית דין סגי לעכב פ' שלא יהיה כ"כ מוחזק ומומחה. ודייקו צפד"ר כרך ב עמ' 73 שגם דיין יחיד ראשי לעכב כדי להלילן מיד עשקו, לפי שמעשה העיכוב אינו ככל מעשה צי"ד הדין לחייב את החייב מעצם הדין, אלא ה' עפ"י הלכה מיוחדת להליל עשוק מיד עושקו. ובשו"ת דברי חיים מלאנז ח"ב סי' ז כתב: מנהגנו ל' אפי' על טענה כל דהו.

שלו עיכוב אינו ככל מעשה צי"ד הדין לחייב את החייב מעצם הדין, אלא מהלכה מיוחדת כדי להלילן מיד עושקו, ע"כ ראשי הדיין - ואף חייב - להליל העשוק גם צמעמד ל' אחד בלבד, עד לצירור צצ"ד.